

בינת ההלכה

יו"ל ע"י יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' רס פרשת לך לך תשפ"ה

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

שלחן ערוך אורח חיים שיח, א - המבשל בשבת, (או שעשה אחת משאר מלאכות), (טור), במזיד, אסור לו לעולם (ד) ולאחרים מותר (ה) למוצאי שבת מיד; ובשוגג (ו), אסור בו ביום גם לאחרים (ז), ולערב מותר גם לו מיד; (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, ע"ל סימן ש"ז סעיף כ').

משנה ברורה סימן שיח ס"ק ד - ז

(ד) לעולם - ליהנות מאותה מלאכה דקנסוהו רבנן ומ"מ מותר לו ליהנות מדמיה של המלאכה. כתב המג"א בשם הרשב"א דגם הקדירה שבישל בה בשבת אסורה לו לבשל בה מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו ודוקא המבשל לבריא אבל המבשל לחולה מותרת הקדירה:

(ה) מותר למו"ש מיד - ואפילו למי שנתבשל בשבילו דלא בעינן להמתין בכדי שיעשו אלא במלאכה הנעשית ע"י א"י בשביל ישראל משום דקל בעיניו איסור דאמירה לעו"ג ויבוא לעשות כן פעם אחרת כדי שיהיה מוכן לו במו"ש מיד אבל דבר שנעשה ע"י ישראל בידים ודאי ליכא למיחש דע"י שנתיר למו"ש מיד יבא פעם אחרת לומר לישראל לבשל לו בשבת בשביל זה ועוד שהישראל לא ישמע לו דאין אדם חוטא ולא לו. אם היה במו"ש יום טוב אפילו בישראל בהיתר כגון שבישל בשבת לחולה מ"מ אסור לבריא גם ביום טוב ראשון דאין שבת מכין ליו"ט. אם נתערב בשבת אותו דבר שנתבשל במזיד באחרים דעת המ"א דאינו מתבטל ואסור לו בשבת ליהנות מזה דכיון דלמו"ש יהיה מותר לאחרים מקרי דבר שיש לו מתירין דאינו בטל אפילו באלף ומה שכתב ביו"ד סוף סימן ק"ב היפוך זה נדחק המ"א לישבו ועיין בחות דעת שם שחולק עליו וכ"ז להמבשל בעצמו אבל לענין אחרים לכו"ע מקרי דבר שיש לו מתירין:

(ו) ובשוגג - שגג בדין או שכח כ"ז בכלל שוגג הוא:

(ז) גם לאחרים - הנה בגמרא פליגי בענין שוגג ומזיד ר"מ ור' יהודה ודעת השו"ע הוא דעת ר' יהודה שכן הסכימו הרי"ף והרמב"ם והגאונים והגר"א הסכים בבאורו לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו כר' מאיר דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מו"ש ובשוגג מותר גם לו מיד. ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשול בשוגג:

פסקי תשובות

א. איסור¹ "הנאה ממעשה שבת" כשעשה מלאכה בבין השמשות ובתוספת שבת

סעי' א', שו"ע: המבשל בשבת או שעשה אחת משאר מלאכות במזיד אסור לו לעולם וכו'. ואף² בעשה מלאכה בבין השמשות דערב שבת ודמוצאי שבת בכלל האיסור ליהנות ממלאכה זו, וככל האמור הכא. אלא שנסתפקו³ הפוסקים בעשה מלאכה בזמן 'תוספת שבת' מה דינו, ובפמ"ג⁴ (סימן רס"ג א"א סק"ל) מצדד גם בזה להחמיר, אך אפשר⁵ שכוונתו בתוספת שבת שקיבלו כל הציבור עליהם בתפילה, ולא כשקיבל הוא לעצמו.

ובבין השמשות דהגאונים וגם לאחריה כל שעדיין לפני שקיעת החמה דר"ת (השקיעה השניה), לדברי המשנ"ב (בביה"ל סימן רס"א סעי' א' ד"ה ואין מדליקין) יש להקל בדיעבד בעבר ועשה מלאכה ליהנות ממנה, ויש⁶ שכתבו שבארץ ישראל אין להורות להקל גם לא לענין קנסא דמעשה שבת.

¹ . ויש לציין בתחילת הדברים, כי הרואה חבירו רוצה ליהנות מ'מעשה שבת' ואינו יודע שהוא 'מעשה שבת', חייב להזהירו ולמנעו מכך, בין נעשה ע"י יהודי בין ע"י נכרי באיסור, ככל מצוות התורה, שכל ישראל ערבים זה לזה.

² . משנ"ב ס"י רס"א סק"ו.

³ . שם בביה"ל (ד"ה ואין מדליקין) בשם תוס' שבת (הכא סק"ב) ושמצדד להקל.

⁴ . הו"ד בשו"ת מגדנות אליהו ח"ב ס"י קנ"א, ותמה על המשנ"ב שלא הביאו.

⁵ . שם. וקבלת שבת ע"י הדלקת הנרות לנשים י"א שהוא כקבלת שבת בתפילה, וכדלעיל ס"י רס"א אות ח'.

⁶ . ס' ירושלים במועדיה (להגר"א נבנצאל שליט"א) עמ' ר"נ בשם הגרש"י אויערבאך זצ"ל. ובלא"ה בשעה זו ברוב בתי כנסיות כבר קיבלו עליהם שבת בתפילה.